

jaar geleden). Op andere plaatsen zoals het Kapeglop en de Reddingsweg nog gezocht naar aanwijzingen voor een populatie, maar helaas. Bij de Reddingsweg wel een man Noordse witsnuit *Leucorrhinia rubicunda* (de eerste voor Schier, hoewel een student van de RUG had op vrijdag bij de Westerplas ook 1 man *L. rubicunda* gefotografeerd!), en een man Azuurwaterjuffer *Coenagrion puella* (ook de eerste voor Schier). De status van *Coenagrion puella/pulchellum* op de waddeneilanden is wat onduidelijk, dus wanneer mensen vroeg in het jaar de wadden bezoeken: kijk goed rond en denk niet dat algemene soorten van de vaste wal ook normaal zijn op de eilanden. Nog gezocht naar *Ischnura pumilio* (een aantal jaren geleden was er een kleine populatie bij het Kapeglop), maar niet gevonden. Wel een kleine zilverreiger (met prachtveer) in de duinen.

Niels Dingemanse & Anne Rutten

Bosbeekjuffer *Calopteryx virgo* op de Pietersberg

Op 30 april j.l. brachten we een bezoekje aan de St Pietersberg. Het was redelijk weer, droog met een flauw zonnetje, waardoor het toch zo'n 20 graden werd. Enkele boswifjes en koninginpages vlogen door het Poppelmondedal. Er werden daar helaas geen libellenwaarnemingen gedaan.

Later wel een vrij onverwachte waarneming van een mannetje *Calopteryx virgo* op de Observant. Een vreemde plaats voor deze soort. Dit moet wel een zuidelijke trekker zijn geweest. Daar de *C. virgo* nog wel in het Gulpdal voorkomt, en wij eerder deze dag geen enkele beekjuffer op de Gulp hadden gezien. Vorig jaar in dezelfde tijd werd wel een mannetje *Calopteryx splendens* op de Observant gezien, vermoedelijk ook een zuidelijke trekker. De waarneming van *C. virgo* past wel bij de andere "zuidelijke soort" waarnemingen, die een zuidelijke influx lijken te bevestigen.

Albert Vliegenthart & Thamara Hesselink

Veel witsnuiten in het Noord-Hollands duinreservaat.

Afgelopen (lange) weekend heb ik de meeste watertjes in het Noord-Hollands duinreservaat bezocht. Dit leverde aardige waarnemingen op en zelfs een nieuwe soort voor dit duinterrein. Bij Bergen zat bij een duinpoeltje een man Venwitsnuit (LEUCDUBI)! Ik had al wat Noordse witsnuiten (LEUCRUBI) gezien toen ik bij betreffende poel aankwam.

Direct viel mij een vrij iel mannetje op en ik besloot hem te vangen. De determinatie volgde snel. Na een paar día's gemaakt te hebben kon hij weer vrij. In totaal heb ik 49 mannen Noordse witsnuiten gezien. Verder viel de behoorlijke aantallen Glassnijders (BRACPRAT) in met name de infiltratiegebieden bij Castricum en Wijk aan zee op. Ook vlogen er voor het duinterrein aardig wat Platbuiken (LIBEDEPR) en de Vuurjuffer (PYRRNYMP) werd in lage aantallen van Wijk aan zee tot en met Bergen gezien (vorig jaar alleen bij Bergen). Zowel bij de wei van Brasser (duinmeer) als Amerika (idem) vlogen weer net als vorig jaar Zwervende heidelibellen (SYMPFONS), in totaal 4 prachtig rode mannen (14-5). Ook bij Amerika de eerste verse Oeverlibellen (ORTHCANC ; 2) en een larvehuidje van een Grote keizerlibel (ANAXIMPE).

Arnold Wijker

"Nieuwe" vindplaats(en) Speerwaterjuffer

Op 13 en 14 mei ben ik in de Malpie in Valkenswaard (N.Br.) geweest. Een fraai heide-beekdallandschap met

veel vennen en gagelmoerassen en broedvogels als Zwarte stern, Geoorde Fuut en Roerdomp. Ik ken het gebied al erg lang en enkele vennen vond ik in aanmerking komen, om eens op de aanwezigheid van de Speerwaterjuffer (COENHAST) te onderzoeken. Dit deed ik tijdens een "zondags wandelingetje" met mijn vriendin, dus zonder schepnet... Bij een van de vennen aangekomen vielen al vrijwel direct tussen de Azuurwaterjuffers (COENPUEL) enkele fletser blauwe juffers met een groenige voorkant op. Er moest dus gevangen worden en wel zonder hulpmiddelen. Na massa's tevergeefse pogingen lukte het een mannetje in het gras te slaan. Het vermoeden klopte: Speerwaterjuffer! Er zijn zo'n 5-10 mannetjes gezien. Slechts zo'n 15 meter van de meer dan 100 meter oeverlengte is bekeken. Gezien de overal ongeveer identieke vegetatie (gagelstruweel, riet en russen en zeggen) vermoed ik dan ook forse aantallen van deze bijzondere soort. Navraag bij Robert Ketelaar leerde dat de soort uit het verleden ook van de Malpie bekend was. Bovendien bleek de beheerder ongeveer 4 jaar geleden de soort van dezelfde lokatie gemeld te hebben, maar met een niet geheel sluitende beschrijving. Hij blijkt dus toch goed gedetermineerd te hebben.

Later zagen we op nog twee plaatsen in de Malpie blauwe juffers met een groenige voorkant en we zijn er van overtuigd dat het ook Speerwaterjuffers betrof. Omdat ze niet te vangen waren hou ik het voorlopig voor de veiligheid op 1 vindplaats. Binnenkort hoop ik uitsluitel te kunnen geven over de andere 2 lokaties. Overige soorten in de Malpie hebben, gezien de hastulatum-hectiek, weinig aandacht gekregen. Wat in ieder geval verder nog aanwezig was: LEUCRUBI, CORDAENE, ISCHELEG, COENPUEL, ENALCYAT, PYRRNYMP, LIBEQUAD en ANAXIMPE.

Ik ga nooit meer een stukje wandelen zonder libellenet.....

Jeroen van Delft

Nieuws over de maanwaterjuffer *Coenagrion lunulatum* in de duinen

Vorig jaar was een mannetje Maanwaterjuffer in de duinen ten Zuiden van Bergen aan Zee al een prettige verrassing, nu lijkt er wel een echte kleine populatie te zitten. Op 10 mei vlogen er tussen de duizenden verse juffertjes op z'n minst 1 volwassen man, 1 tandem en 2 nog erg jongen exemplaren. Het gaat om een vrij jonge plas, waarin het water in het voorjaar snel daalt en waarin vrij veel lage kruipwilg en biezen groeien. Opvallend in de duinen is verder het grote aantal Noordse Witsnuitlibellen en de duidelijke uitbreiding, zowel in aantal als in plaatsen van voorkomen, van de Vuurjuffer.

Harm Niesen

Turkije reis, van 20 mei t/m 3 juni 2000

Hierbij een eerste indruk van de Turkije reis van een aantal NVL-leden. Hiervan zijn we net voor het uitkomen van deze Nieuwsbrief teruggekomen.

Na een lichtelijk vertraagde vliegreis kwamen we, 11 man sterk, aan in een middernachtelijk Dalaman. Een engels sprekende neef van de pensionhouder kwam bracht ons naar Koýceğiz, de plaats van bestemming. Na een korte

nachtrust werd nog voor het ontbijt de noordoostelijke oever van het meer verkend. Hier werden de eerste libellen al gezien, waaronder de rond Koýçeđiz zeer algemene *Aeshna isosceles anthehumeralis*. Waarvan we vele honderden tot niet duizenden individuen waargenomen hebben in twee weken tijd. Ook de volgende dagen bleven we in de omgeving van het Koýçeđiz meer, met als voorlopig hoogtepunt een bootreis over het meer. Tijdens de bootreis werden regelmatig Afrikaanse drieklauw schildpadden gezien. Een tweede boottocht, een dag voor vertrek, was minstens zo avontuurlijk. We vonden op die tocht tientallen larvenhuidjes van *Lindenia tetraphylla* in het waterriet. Maar met een gevaarlijk opstekende storm leek een veilige thuiskomst even een onmogelijkheid.

Tijdens het weekend werd een 'tweedaagse veldtocht' naar de bergen gehouden. Hier zagen we voor het eerst bronlibellen *Cordulegaster's* rondvliegen. Zowel *C. picta* als *C. insignis* (de eerste verwant aan de Gewone bronlibel de tweede aan de Zuidelijke bronlibel) werden in redelijke aantallen waargenomen. In de bergen vonden we verder voor ons gewone soorten als *Libellula depressa* en *Coenagrion puella*.

Uiteindelijk namen we 48 libellensoorten waar. De meest spectaculaire soorten waren: *Anax immaculifrons* – een Aziatische lekker grote keizerlibel – aan de westrand van zijn areaal – en de al eerder genoemde *Lindenia tetraphylla* – een uitzonderlijke fraaie romboutsort –. Al met al is een reis naar Turkije een absolute aanrader. Fantastisch pension, heerlijk eten, aardige mensen en noem maar op. Ook voor vogel-, zweefvliegen-, kranswieren- en reptielen-geïnteresseerden was het een zeer vruchtbare tijd.

Op het moment van dit schrijven zitten we, alle elf, in het vliegtuig terug, en voor de meeste zal dit niet de laatste reis naar Turkije zijn.

Arjan Kop

Libellula Supplement over Turkije

Een paar jaar geleden is de Duitssprakige libellenvereniging (GdO) begonnen met het regelmatig uitbrengen van themanummers van hun tijdschrift 'Libellula'. Zo is er nu een nummer verschenen over de naamgeving van de Europese libellen en een nummer over de Griekse libellenfauna. Onlangs is het werk aan een speciale uitgave over de libellenfauna van Turkije gestart. Turkije is een favoriete vakantiebestemming en er zijn veel mensen die op vakantie in Turkije naar libellen hebben gekeken. Helaas verdwijnen veel van deze waarnemingen in excursieboekjes zonder dat ze ooit gepubliceerd worden. Met de Turkije-editie van het tijdschrift *Libellula* wordt er een poging ondernomen om al deze rondzwervende kennis te bundelen en voor iedereen toegankelijk te maken. Ook NVL-leden kunnen een bijdrage leveren aan deze speciale uitgave. Als je libellenwaarnemingen uit Turkije hebt kan je deze uitwerken tot een artikel of je kan ze gewoon op papier

zetten en opsturen voor het waarnemingenoverzicht wat achterin de uitgave gepubliceerd zal worden. Artikelen kunnen in het Duits, Engels of Frans worden aangeleverd. Het boekje zal op zijn vroegst in 2001 gedrukt worden zodoende kunnen artikelen tot einde komende winter worden ingeleverd.

Meer informatie kan aangevraagd worden bij:
R. Jödicke, Grossenging 14, D-49699 Lindern, r.joedicke@t-online.de

Als je literatuur nodig hebt of andere vragen hebt over libellen activiteiten in Turkije kan je altijd even contact opnemen met mij:

Vincent Kalkman
023-5392820 (thuis)
Kalkman@naturalis.nnm.nl

Habitat Gele rombout versus die van de Gevorkte rombout

Waar de rivier Célé in de Lot uitmondt, even ten westen van Figeac, bevindt zich het dorp Cabrerets dat beroemd is vanwege de grot

Pech-Merle. Hier kan je schitterende prehistorische wandschilderingen bewonderen, maar de Célé en een bijriviertje, de Sagne, zijn tevens rijk aan libellen van stromend water: rheofiele soorten. Al mijn waarnemingen dateren van de laatste dagen van juni tot en met de negende juli 1999 en het was steeds warm en droog, soms met wat bewolking.

Bij de het smalle bijriviertje Sagne vielen vooral de mannetjes Gewone Bronlibel op. Er vlogen ook beekjuffers. Waar deze beek in de Célé uitmondt, vond ik een populatie Witte breedscheenjuffer. Deze soort is veel frequenter dan de Oranje breedscheenjuffer aan (soms snel) stromend water te vinden.

Bij het dammetje aan de Célé, op een keienstrand, zag ik Beekrombout, Gele rombout en Grote tanglibel op de grote keien gaan zitten zonnen. Verspreid over en tussen de stenen, vonden we ook exuvia van de drie soorten. Wat verderop, waar de oever veel dichter en weelderiger begroeid was, vloog de Gevorkte rombout – alleen mannetjes – en merkten we ook een Bronlibel die langdurig heen en weer vloog zonder te gaan rusten. De gevorkte rombout prefereert blijkbaar een dichter begroeid oeverbiotoop dan de Gele rombout, maar gaat evengoed op kleine en beschutte keienstrandjes in de zon zitten. De territoria van de verschillende soorten lijken evenwel niet te overlappen. Ze komen wel op korte afstand naast elkaar voor.

Aan alle types oeverbiotopen, maar steeds laag boven het water en in de zon vliegend, verschenen dan later in de namiddag de mannetjes Schemerlibel, die onvermoeibaar alle uithollingen en onregelmatigheden in de oever inspecteerden.

Tanglibellen waren in Cabrerets niet erg talrijk, maar enkele kilometer stroomopwaarts, bij de middeleeuwse brug van Espagnac, vlogen ze wel in groter aantal. We vonden daar in het begin van juli zowaar 26 larvenhuidjes en drie uitsluitende exemplaren van de Kleine tanglibel en 15 exuvia plus één uitsluiper van de Grote tanglibel. In de oevervegetatie bevonden zich trouwens ook meer dan 20